НІВА

Год выдання V
№ 33 (233)
14 ЖНІЎНЯ 1960
БЕЛАСТОК
Цана 60 гр.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

НАШЫ ДЗЕЦІ

— Мама, пасоб, цяскі куль!
фота — А. КАЗБЕРУК.

ПРА НАСТАЎНІКАЎ з далёкіх вёсак

Канікулы. Час адпачынку не толькі вучням, якія іх так прагна чакаюць, але і настаўнікам, стомленым складанай і нялёгкай працай на працягу 10-ці месяцаў. Цяпер маюць адпачынак адны і другія. І не падумайце, што мне захацелася акурат кагосьці моцна патрывожыць, перабіць заслужаны наогул адпачынак. Не. Справа ў чым іншым, зрэшты...

Хаця нярэдка пісалася ў «Ніве» пра настаўнікаў, пра іх працу з вясковай моладдзю, але вось аднойчы я задаў сабе пытанні: што робяць маладыя настаўнікі, калі яны маюць абмежаваныя магчымасці сувязі з горадам, ці замыкаюцца толькі ў свае асабістыя справы, ці адмоўна адбіваецца гэта ў іх прафесіянальнай працы? Каб хаця часткова адказаць на гэтыя пытанні, не вырашыў я прымяніць пры гэтым штамп якойсьці анкеты ці форму арганізаванага інтэрв'ю, але проста лічыў на журналісцкую прыпадковасць пабыўкі ў некалькіх школах і правядзенне нармальных сяброўскіх гутарак з маладымі настаўнікамі. Найлепш ўдаецца, зразумела, са знаёмымі, бо яны найбольш шчырыя. Але не заўсёды ёсць знаёмыя там, дзе трэба, і не заўсёды маладыя. «Тады няхай будзе гэтая журналісцкая прыпадковасць», — падумалася мне.

У вёску Трывежа (Гайнаўскі павет) дабрацца не зусім лёгка, як на сучасныя ўмовы, у якіх патрабуем выгод і раскошы, калі забудзем пра мінулае. Калі суха, дык можна туды дабрацца з Гайнаўкі веласіпедам ці пехатою і гэтыя 9 км «не ўядуцца ў косці». Але ў час вясенняга і асенняга разводдзя можна ўдосталь нацешыцца «экскурсіяй» на гэтай адлегласці. Мне давялося там пабываць у апошнія дні школьнага года. Прыгожая вёска, стройныя хаты, чыста на панадворках, электрычнае святло адразу сказалі мне многае пра яе культуру. Аднак гэта не «забітая дошкамі» вёска, як мне здавалася з нейкай адлегласці. Школа памяшчаецца ў звычайнай сялянскай хаце (як я даведаўся потым у павятовых улад, у 1962 годзе пабудуецца там новая цагляная школа). У час перапынкаў быў я здзіўлены, калі заўважыў выходзячых на ганак акурат маладых настаўнікаў і што найлепшае — знаёмых Олю Мядзведзь і Андрэя Ялозу. З Оляю давялося разам вучыцца ў сярэдняй школе, а Андрэй — амаль аднавясковец.

— Ох, як ты да нас дабраўся. Нас з рэдакцыі яшчэ ніхто не наведаў. Прыемна! — усклікнула Оля.

— Прыляцеў на крыллях, здагадаўся, што ты тут, — пажартаваў я.

Аказалася, што Оля працуе ў Трывежы ўжо 3 гады. Перад тым яшчэ 2 гады працавала ў Тэрахоўскай Вульцы. 5 год педагагічнай працы. Гэта шмат часу, і, як здаецца некаторым, хто баіцца працы ў школе, за 5 год можна «патраціць нервы», да таго яшчэ ў вёсках, дзе мала моладзі, дзе не паглядзіш кінафільма, адкуль далёка да тэатру. Зрэшты, і мне так здавалася калісьці, калі я пасля сярэдняй школы задумаў быць настаўнікам. І аказваецца, Оля таксама думала перад пачаткам сваёй працы. Пры тым яшчэ яна ж нарадзілася і выхавалася ў мястэчку. Але змяніла свой погляд нават пасля першага года працы. А цяпер далёка сваёй думкай ад тае, якая непакоіла Олю калісьці. Чаму? Перадусім, любоў да сваёй працы, да дзяцей перакрэсліла яе ранняя «хістанні».

Найбольш каханым прадметам, які Оля выкладае ад пачатку працы ў школе, з'яўляецца родная беларуская мова. Ёй прысвячае настаўніца многа ўвагі. Хаця ў Трывежы толькі 5-цікласная школа, але Оля не задавальняецца ведамі, якія вынесла са школы, папаўняе іх. У яе пакойчыку шмат розных кніжак, а у тым ліку і беларускіх. Многа чытае.

— Кніжкі мне даюць столькі, што я не магу сумаваць. Працей кажучы, даюць веды, а веды жыць дапамагаюць, — сказала настаўніца.

— Такая ўжо ў асноўным псіхіка чалавека, што хацеў бы жыць у палацы, нічога не рабіць і мець усяго ўдосталь, — гавораць людзі. Але я не прадстаўляю сабе іншага жыцця, як маю цяпер, — дабавіла.

Настаўніца купіла сабе радыёпрыёмнік. Купіла таксама маторны веласіпед «Сімсон». Калі сухая дарога, ездзіць да сваіх сяброўак, да сястры, таксама настаўніцы, у Дубіны і часта ездзіць паглядзець кінафільм у Гайнаўцы.

А Андрэй? Андрэй працаваў яшчэ толькі першы год. Скончыў Настаўніцкую студыю ў Кракаве, аддзяленне рускай мовы і літаратуры. Ён ураджэнец вёскі Барысаўка. Вырашыў вярнуцца ў сваю аколіцу і працаваць недалёка ад сваёй вёскі і бацькоў. Часта наведвае родную вёску. Там жа Белавежская пушча; у блізляжачым бары збегаў у дзяцінстве ўсе сцежкі і дарожкі па ягады і грыбы. У лесе пасвіў кароў і каня. І нялёгка было б цяпер Андрэю быць далёка ад усяго гэтага, так сэрцу блізкага і дарагога.

Інспектарат асветы даверыў Андрэю кіраўніцтва 5-цікласнай школай у Трывежы. Зразумела, не зусім лёгка кіраваць школай без папярэдняй педагагічнай працы. Але Андрэй — хлопец здольны і добра спраўляецца ў працы.

Што ж рабілі гэтыя настаўнікі са сваімі вучнямі акрамя вядзення нармальных урокавых заняткаў?

На маю думку, у сваёй выхаваўчай працы за мала ўвагі яны звярталі на арганізацыю артыстычнага жыцця сярод вучняў. Але затое вельмі добра паставілі працу ў напрамку прывіцця ашчаднасці ў вучняў, арганізуючы школьную ашчадную касу, да якой належала 57 вучняў на агульны лік 59 вучняў у школе. А што найважнейшае — вясною настаўнікі залажылі ў школьным агародзе вопытныя палеткі з рознароднымі раслінамі, пачынаючы ад бульбы і на кветак. Кожны вучань і вучаніца IV-га і V-га класаў мае свой палетак, які даглядае. Гавару: даглядае, бо настаўнікі заахвоцілі вучняў, каб тыя свае палеткі даглядалі і ў час канікул. Патрактавалі гэтае як разрыўку для дзяцей, а з другога боку як прывіццё навыкаў да паслядоўнасці ў працы са сваімі выхаванкамі. Дарэчы, не магу ўстрымацца ад цікавасці, як зараз выглядаюць гэтыя палеткі.

Ужо ўсё? Не. Цікавіла мяне, чаму ў Трывежы няма мастацкага гуртка. Прабачце мне за шчырасць і за парушэнне сваёй засцярогі, мілыя Оля і Андрэй, калі будзеце чытаць гэтае. Вы гаварылі, што нельга

(Працяг на стар. 4)

Настаўнікі Гайнаўшчыны на экскурсіі пад Кэнтшынам.
Фота — П. ЧЭРНЯКЕВІЧ

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

Цуда агародніка — самавука

У Сямяціцкім павеце, не далёка ад дзяржаўнай граніцы з Савецкім Саюзам, знаходзіцца маленькая вёска — Пяшчатка...

Шмат ёсць розных вёсак і па-рознаму яны называюцца — часам нават надта дзіўна, але Пяшчатка поўнасцю апраўдвае сваю назву. Маленькія, уросшыя ў зямлю хаткі, найчасцей пад саламянай страхой, раскінуліся тут сярод пясчаных узгоркаў, на якіх нават ялавец ды худая ігліца расці не хоча. Спрадвеку ніхто тут не зазнаў шчасця.

Сярод гэтай «пясчанай пустыні» знаходзіцца, быццам аазіс, гаспадарка Ільі Казачука. Не, натура не выдзеліла яму сярод акружаючых пяскоў спецыяльна якойсьці жыццёдайнай зямлі. Яна ў яго не лепшая, чым у суседзяў. Толькі Казачук сваёй працай, беспрыкладнымі намаганнямі змог вычараваць цуды на пясках. Яго агарод слаўны на ўсё наваколле.

— Даўно Вы займаецеся агародніцтвам? — пытаю Ілью Казачука.

— У шырэйшым маштабе — ад 1946 года.

— Ці Вы дзе-небудзь вучыліся агародніцтву?

(Працяг на стар. 7)

Кур'ёзы

Аднаму абаранак, другому — дзірка ад абаранка

У друку ЗША часта можна сустрэць артыкулы і розныя даследванні па пытанню аб становішчы спраў у сельскай гаспадарцы. Вывучэнне гэтых матэрыялаў паказвае, што жыццё амерыканскага фермера далёка не заўсёды нават прыблізна напамінае тую лубачную карцінку, якую з такім рвеннем спрабуюць намаляваць некаторыя амерыканскія дзеячы.

Вядома, у ЗША нямала забяспечаных людзей, настолькі забяспечаных, што яны могуць шыць у спецыяльных краўцоў касцюмы для... сабак. Але ж не ўзроўнем жыцця кучкі багацеяў характарызуецца жыццё народа.

Нават па яўна заніжаных афіцыяльных даных міністэрства працы ў ЗША 2 мільёнаў «сельскагаспадарчых рабочых». З іх каля 400 тысяч — пераязджаючыя з месца на месца амерыканскія сезоннікі. Каля 500 тысяч — гэта сезоннікі, што прыязджаюць з іншых краін.

Цяжкі лёс рабочага - сезонніка і яго сям'і. Гэтыя людзі пазбаўлены элементарнай аховы з боку закона. Становішча гэтай катэгорыі амерыканцаў усугубляецца тым яшчэ, што нават у разгар сезона бывае часам цяжка знайсці работу, ды і лёгка яе страціць у выніку дрэннага надвор'я. «Страта работы, — пісала Элеанора Рузвельт у газеце «Нью-Йорк пост» 5 сакавіка, — асуджае гэтых людзей і іх сем'і на голад».

Такі непрыглядны бок старанна рэкламуемага афіцыяльнай прапагандай ЗША «амерыканскага парадку жыцця», парадку жыцця, дзе ўсё пабудавана па вядомаму прынцыпу — «аднаму абаранак, другому — дзірка ад абаранка».

Э. М.

Фотавітрына

КОНГА. Прэм'ер маладой рэспублікі Лумумба і галоўнакамандуючы арміі Конга Мабуту.

НЬЮ - ЁРК. Паліцыя арыштоўвае жанчыну, якая адмовілася пайсці ў сховішча падчас паветранай трывогі, выкліканай вучэбным налётам. У гэтай дэманстрацыі арыштавана 25 асоб.

ВЕНГРЫЯ. Доменны цэх Сталінварашскага металургічнага камбіната. Адсюль ідзе венгерскі чыгун.

ЛОНДАН. Др. В Радзінскі, назначаны нядаўна новым паслом ПНР у Лондане, перад зладжэннем вярыцельных гра-

ЗАХОДНЕГЕРМАНСКАЯ СПРАВЯДЛІВАСЦЬ

Разбор перад палітычным судом у Дортмундзе пачаўся яшчэ ў мінулым годзе. Падсуднымі з'яўляліся члены быўшага фестывальнага камітэта на тэрыторыі Заходняй Германіі: Гюнтэр Хільман, Клаўс Штэнффен і Вальтэр Фішэр. Яны ў 1955 годзе ўзначальвалі дэлегацыю заходнегерманскай моладзі на Сусветным фестывалі моладзі і студэнтаў у Варшаве.

Ад гэтага часу прайшло чатыры гады. І раптам заходнегерманскія органы палітычнай бяспекі дайшлі да вываду, што члены быўшага фестывальнага камітэта з'яўляюцца ворагамі сваёй дзяржавы. Чаму? Таму, што яны, як сотні і тысячы іншых маладых дзеячоў з цэлага свету, выступалі за мір, за дружбу і ўзаемаразуменне юнакоў усіх краін, што абаранялі адзінства нямецкага народа, дамагаліся забароны прадукцыі і ўжывання ядзернай зброі, выступалі супраць падрыхтовак да новай сусветнай вайны.

На судзе было звыш ста сведкаў, пастаянных паліцэйскіх прыслужнікаў. Прадставім аднаго з іх, нейкага Мільда.

— Колькі разоў вы ўжо выступалі як сведак абвінавачвання ў палітычных працэсах? — запытаў яго адзін з абвінавачаных, Гюнтэр Хільман, падчас судзебнага разбору.

— Дакладна не памятаю, — адказаў «эксведак» Мільдэ.

— Разоў дванаццаць, ці больш? — дабіваўся Хільман.

— Бадай што каля гэтага, — прызнаўся Мільдэ.

— І за кожным разам за вашыя паказанні аб палітычных перакананнях і дзейнасці паасобных людзей, мабыць, атрымлівалі вы грошы ад акрэсленых устаноў? — пытаў далей падсудзімы Хільман.

— Гэта ж само сабой разумеецца, — не вагаючыся, пры поўнай залі, адказаў «сведак» Мільдэ.

Але ўсё ж-такі доўгі час не ўдавалася дортмундскім суддзям даказаць «антыдзяржаўнай» дзейнасці падсудзімых. Яны ўсцяж на некалькі месяцаў адкладалі судзебны разбор, каб мець час на больш выдатную трэніроўку сваіх «сведкаў». Урэшце, першага жніўня бягучага году выдалі абвінавачваючы прыгавор, паводле якога Гюнтэр Хільман асуджан на два гады зняволення, а Клаус Штэнффен — на паўтара года.

Заходнегерманскія органы справядлівасці могуць быць задаволены. Грошы, якія яны ўлажылі на адпаведную трэніроўку сваіх «сведкаў», прынеслі карысць.

Цікава толькі, на якой аснове, ці таксама абапіраючыся на выказванні гэтых «сведкаў», гэтыя ж органы чатыры дні пасля дортмундскага прыгавару датэрмінова выпусцілі з турмы ваеннага злачынца, гітлераўскага генерала Фердынанда Шэрнэра, апраўдалі эсэсаўскага забойцу, гітлераўскага генерала Сімана? Гэтыя ж органы справядлівасці дазваляюць карыстацца свабодай такім «героям», праславіўшым свае імя крывавымі расправамі над яўрэямі як гэрц Цінд, або такім злачынцам супраць чалавецтва, як бліжэйшы сябра канцлера Адэнаўэра — гэр Глобке, ці палітычны правадыр атрада «Нахтігаль» — гэр Абэрлендэр.

Прыклады, зрэшты, можна доўга прыгадваць. Яны паказваюць, што сапраўды дзіўнымі дарогамі ходзіць заходнегерманская справядлівасць.

ЯКУБ АСАКА

Неяк раніцай лабарант Сагава спытаў нас:

— Вы слухалі лекцыі па анаэробным бактэрыям?

Усе сталі разгублена.

— Гм... Ну нічога, вы хутка ўсё зразумееце, як толькі пачнеце працаваць у другім пакоі.

Сагава завёў нас у пакой № 8 у нашай жа секцыі і перадаў ў распараджэнне трох незнаёмых лабарантаў. На дапамогу да нас з іншых секцый былі пераведзены Абэ і Оцу, і мы пачалі працаваць у адным пакоі, у новых для нас абставінах.

Вольнанаёмны Ісідзука паказаў нам, што трэба рабіць. Потым ён пачаў дэманстраваць парадак пераноса бактэрый на новае асяроддзе.

У гэты момант лабарант, які быў за маёй спіною, нешта сказаў, і я, падумаўшы, што гэта нейкі загад, агледзеўся. Оцу таксама павярнуў галаў.

У тую ж секунду Саса і Абэ, якія сядзелі насупраць мяне, раптам падарваліся з крыкам:

— Ай, баліць! Пячэ!

— Стаяць на месцы! Не рухацца! — зароў адзін з лабарантаў і кінуўся ў калідор. Відавочна, нехта

выпадкова ўпусціў ванначку, і яна разбіла кіпеўшую прабірку.

Мы з Оцу сядзелі ў супрацьлеглым боку і для нас усё абышлося шчасліва, але ў Абэ амаль цэлы твар быў у асколках, лабаранту асколкі ўрэзаліся ў падбародак і грудзі, а Саса, які ў гэты момант адвярнуўся, асколкі трапілі ў спіну. Пацярпеўшыя сядзелі нерухома, быццам чакалі сваёй апошняй гадзіны.

Прыбег тэхнік - лабарант Сагава. Пацярпеўшых палажылі на насілкі і зараз жа аднеслі ў лазарэт першага аддзела, які быў у галоўным будынку на другім паверсе. Оцу і я памагалі несці насілкі.

У Саса, якому асколкі прабіркі ўпіліся ў спіну, хірург неадкладна ўдаліў пашкоджаную скуру і мышцы. Паколькі дарагая была кожная мінута, аперыравалі без наркоза, і Саса ўвесь трэсся ад болі. Горшым было становішча лабаранта і Абэ — бо ўдаліць падбародак ці палову твару немагчыма. Давялося толькі хутка працерці пашкоджаныя месцы і налажыць дызінфікуючы сродак. Трох няшчасных адвезлі ў шпіталь.

У гэтую ж ноч Абэ атравіўся сулемай.

Пасля смерці Абэ нас доўга мучылі сумненні. Ці гэта сапраўды было самагубства? Чаму ён пайшоў на гэта? Мо' яго проста не сталі лячыць, каб у выпадку няўдачы не падарваць рэпутацыю лекараў ў атрадзе?

У гэты дзень мы, як заўсёды, працавалі ля культыватараў для гадоўлі бактэрый чумы. Заданне было невялікае, і, закончыўшы працу да двух гадзін, мы пачалі дызінфіцыраваць лабараторны стол і пасудак.

— Мо' хоць сёння ўдасца пайсці раней! — сказаў мой сусед.

— Хто ведае, могуць перакінуць на іншую работу, — заўважыў я.

Мы гаварылі шэптам, баючыся, каб не пачула начальства. Нашым сталым і запаветным жаданнем было крыху адпачыць. Усе думалі аб адным — спаць, як толькі будзе вольная мінута.

Неўзабаве ў рабочы пакой ўвайшоў супрацоўнік службы сувязі.

— Аднаго чалавека быстра ў падвал галоўнага будынку на пераноску!

Мы адразу спынілі працу, і кожны з нас быў гатовы адправіцца неадкладна. Нас прывучылі аўтаматычна выконваць любое заданне.

— Сёння адпраўляйся ты, Акіяма. Можна ісці проста так. Пакой № 26, — сказаў Сагава.

Я быстра вымыў рукі і спусціўся ў падвальнае памяшканне. Мой шлях ляжаў праз змрочны калідор, якому прыдавала злавесны выгляд яго нязвыклая афарбоўка. Для аховы ад мух, камароў і іншых насякомых столь і сцены былі пафарбаваны на чырвоны колер, які насякомыя не выносяць. Дзённае святло сюды не прасочвалася, і дзень тут не адрозніваўся ад ночы. Толькі дзе-нідзе пад столлю віселі лямпачкі без абажураў, і ў калідоры стала панаваў паўзмрок. Таму ён быў падобны на доўгі і вузкі тунэль, сцены якога быццам бы хто заліў цёмна - чырвонай крывёю. Я адчуваў сябе так, нібы іду насустрач вялікай небяспецы.

Раптам я пачуў дзікі крык, падобны на роў раненай жывёлы. Прарэзлівыя гукі, адбіваючыся ад чырвоных сцен, шматлікім рэхам гулка разносіліся па калідоры. Я спалохана агледзеўся і працягваў ісці. Неўзабаве я ўбачыў, як ля ўвахода ў лабараторыю трох служачых атрада трымалі за

Карэспандэнцыя з БССР

1200 свіней у год

(Расказвае Герой Сацыялістычнай Працы свінарка саўгаса імя Дзяржынскага Капыльскага раёна Анна Нікульская.)

Свінаркай у саўгасе я працую ўжо сем год. Шмат сіл аддала я гэтай справе, але такіх вынікаў, як сёлета, ніколі яшчэ не мела. І гэта невыпадкова. Мой поспех — гэта вынік увядзення на ферме прагрэсіўных метадаў адкорма свіней. Раней яны ўтрымоўваліся ў нас у станках невялікімі групамі, кармілі іх гатаванымі кармамі. А гэта значыць, што прыходзілася працаваць ад рана да позняга вечара. Пад маім наглядам было тады толькі 150 свіней, а за год адкармлівала не больш трохсот.

Зусім па-іншаму пайшлі справы, калі ў 1957 годзе дырэкцыя саўгаса вырашыла перавесці частку свіней на вольнавыгульнае ўтрыманне і кармленне сухімі (негатаванымі) кармамі. У гэтай частцы свінарніка, дзе я працавала, былі зняты перагародкі, пастаўлены кармушкі для канцэнтраваных кармоў і бульбы. Падвялі вадаправод і змайстравалі аўтапаілкі. Каля свінарніка абгарадзілі вялікі выгульны двор, дзе паставілі кармушкі для зялёных кармоў.

У свінагадоўчай ферме на Беларусі.

Пасля гэтага ў тым жа будынку мы маглі ўжо размясціць зімой 400, а летам 600 — 700 свіней, якіх даглядала я адна. Раней такую работу выконвалі чатыры свінаркі. Гэтае новаўвядзенне ўжо прынесла гаспадарцы значную эканомію.

Праца свінаркі ў нас спецыялізавана. Адны даглядаюць свінаматак і вырошчваюць парасят, другія гадуюць маладняк, а трэція адкармліваюць яго. Да мяне, напрыклад, паступаюць парасяты ў чатырох-пяцімесячным узросце вагою ў 40—50 кг. Я іх адкормліваю вагою да 100 — 110 кг. І так цэлы год адкорм ідзе канвеерам: адны групы жывёлы здаюцца дзяржаве, а на іх месца паступае маладняк.

Я стараюся атрымаць як мага большую вагу пры найменшых затратах кармоў. У сярэднім на кормніка расходваю ў дзень 1,5 кг канцэнтратаў, 4 кг бульбы і каля 1 кг сеннай мукі. Значнае месца ў рацыёнах займае кукурузны сілас. Летам кормнікі атрымліваюць зялёнай масы ўволю. У нас у гаспадарцы зроблены спецыяльны зялёны канвеер. У яго ўваходзяць жыта, канюшына, віка — аўсяная сумесь, кукуруза, кармавы лубін. Зялёная маса падаецца ў цэлым выглядзе, каб пазбегчы страты вітамінаў. Даю кормнікам і мінеральную падкормку — крэйду, соль, а зімой хвойныя лапкі.

Як бачыце, свіней у мяне зараз на многа больш, але працаваць стала значна лягчэй. Кармы раздаю пры дапамозе падвеснай дарогі і засыпаю іх у кармушкі на цэлы дзень. Зімой два разы ў дзень выпускаю свіней на прагулку, летам яны ўвесь час знаходзяцца на двары і заходзяць у свінарнік толькі паесці ці напіцца. Пры такім утрыманні сярэдні прырост у суткі складае 600 грам на галаву.

Зараз я забавязалася адкарміць у другім годзе сямігодкі не менш чым 1200 свіней агульнай вагою 1300 цэнтнераў, што складзе па 65 цэнтнераў на 100 га ворыва.

...Едуць людзі вучыцца, пераймаць новае, перадавое ў саўгас імя Дзяржынскага. І свае, капыльскія, і слуцкія, старобінскія, барысаўскія — шматлікія групы з розных раёнаў пабывалі тут.

1200 свіней у год!

— Раней і ў пяць год не справілася б, — усміхаецца Анна Нікульская, — а цяпер і аднаго хапае. Але гэты тэрмін пастараюся скараціць. Я сваё абавязацельства выканаю ў адзінаццаць месяцаў, — заяўляе яна цяпер. І гэта гаворыцца з такой упэўненасцю, што не застаецца ніякага сумнення: так яно і будзе.

Л. ХАЦЬКО

ФАЛЬКЛОР БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

Ой не стой на масту

— Ой не стой на масту,
Бо праваліцся.
Чы ты верна мяне любіш
Чы ты хваліцся?

Як ты мяне не любіш,
Не кажы нікому,
Бо то людзі разнясуць.
Як вецер салому.

— Як я цябе не люблю
Скарай мяне Божа:
Цэловав, міловав
Пакуль сам не зможа.

Цэловав, міловав,
Не нацэлаваўся;
Як у саду салавей
Не нашчабятаўся.

Як у саду салавей,
Зязюля кавала.
А бадай ты б не прыждаў
Каб я цябе цалавала.

— А бадай ты, дзяўчынонька
Хварэла, балела,
Як ты мае гасцінчыкі
Штовечара ела.

— Як ты, дурню, купаваў,
Я разумна брала,
А цяпер пасылай
Хоць да генерала.

Пажджы, дурню, аж да восен
Нарастуць кісліцы,
Куплю мерку за капейку,
Аддам усе тасцінцы.

— У цябе стан, як у бабы,
Рукі, ногі, як у жабы.
— У цябе вусы, як у рака,
А сам руды, як сабака.

Ад Марыі Трахімчук (69 год) з вёскі Белявічы. Беластоцкага павета запісаў ў студзені 1960 г **АЛЕСЬ САВІЦКІ**

рукі «калоду». Крыкі гэтага няшчаснага я і чуў. Адзін з служачых папхнуў яго ў спіну, і ахвяру ўцягнулі ў памяшканне. Яназіраў гэту карціну не варушачыся. Даўно мне хацелася ўласнымі вачыма ўбачыць і пераканацца, што на жывых людзях сапраўды робяць доследы. Але цяпер я не рады быў, што спусціўся ў гэты падвал, так як з першых жа крокаў пачаў адчуваць жах.

— Прыбыў ў вашае распараджэнне! — адрапартаваў я старшаму лабаранту, які выйшаў з пакоя № 26.

— Добра. Увайдзі і надзень спецадзежу, — сказаў ён і з клапатлівым выглядам увайшоў ў суседні пакой. Па абодвух баках калідора, куды я прыйшоў, размясціліся лабараторыі. З-за гарачыні амаль ва ўсіх пакоях былі адчынены вокны, якія выходзілі ў калідор. Адчувалася, што атмасфера тут куды больш напружаная, чым у лабараторыях секцыі Такагі, дзе працавалі мы.

Адкрыўшы першыя дзверы, я апынуўся ў памяшканні, дзе быў дызінфіцыруючы душ. Тут я прайшоў апрацоўку растворам карболавай кіслаты, затым надзеў гумовую спецадзежу, падобную на лёгкі вадалазны касцюм, і ўжо ў ёй зноў прайшоў апрацоўку дызінфіцыруючай вадкасцю. Гэта адзежа амаль не адрознівалася ад той, якой мне даводзілася карыстацца пры правядзенні доследаў на жывёле. Яна шчыльна аблягала ўсё цела. За спіною знаходзіўся маленькі кіслародны апарат.

Адчыніўшы другія дзверы, я зноў далажыў, што гатовы прыступіць да працы.

Пасярэдзіне пакоя да чорнага, нібы вымазанага дзёгцем ложка прывязалі чалавека («калоду»), які адчаянна біўся ў руках асістэнтаў. Людзі ў такой

43

жа, як і ў мяне, спецадзежы трымалі ахвяру абыякава, як аўтаматы. «Калода» баранілася са страшнай сілай, хоць рукі і ногі яе ўжо былі звязаны. Гэта быў здаровы чалавек нармальнай ўкормленасці. Чалавек, выкарыстоўваемы для доследу, як і паддоследная жывёла, павінен быць здаровы, таму, што калі ён хворы і аслаблены, вынікі доследу не будуць адбіваць карціну цячэння хваробы ў звычайных умовах. Таму ў турме нашага атрада асаблівая ўвага звярталася на кармленне і гігіену.

Я падносіў, як мне было загадана, медыкаменты і інструменты і назіраў, як ваенны лекар робіць ін'екцыю. Я не ведаў, з якой мэтай праводзіцца дослед, што ўводзяць чалавеку ў кроў, але, мяркуючы па тым, што хранаметражыст уважліва назіраў за цячэннем хваробы пасля ін'екцыі, я зразумеў, што спраўджаецца хуткасць дзеяння нейкіх бактэрый. Няшчасны корчыўся ў страшэнных муках, і нялюдска крычаў. Але нарэшце заціх, відавочна, сілы яго кончыліся. Дослед працягваўся дзве - тры гадзіны, якія выдаліся мне вечнасцю.

Вечарам мне загадалі вывезці яго труп. Ён выглядаў страшна. Усе грудзі і твар паддоследнага мелі цёмна-ліловы адценак з-за падскурных крывацёкаў. Я ўжо бачыў на здымках «калоды», якія загінулі такою страшнаю смерцю, і таму мей нейкае ўяўленне аб тым, як яны павінны выглядаць ў рэчаіснасці. І тым не менш цяпер, калі мне паказалі знявечаны хваробай да непазнавальнасці труп, я, глянуўшы на яго, ледзь не страціў прытомнасці. Я мімаволі адвярнуў вочы, але перада мною ўсё стаяў страшны вобраз мерцвяка са скрыўленымі ў муках губамі і страшным бляскам

44

налітых крывёй бялкоў паўадкрытых вачэй, якія, здавалася, з нянавісцю глядзяць на мяне.

Труп акунулі ў моцны раствор карболкі, і я, узваліўшы мерцвяка на возік, павёз яго. Бясконца доўгім выдаўся мне шлях па злавеснаму падземнаму калідору ад лабараторыі да крэматорыя. Усхваляваны да глыбіні душы, я крочыў, бы сляпы, механічна пхаючы возік, і натыкаўся на розныя рэчы. Кожны раз, калі возік на што-небудзь наязджаў і труп падскокваў на ім, мне здавалася, што гэта страшная «калода» вось-вось скочыць і кінецца на мяне, і тады страх ахопліваў усю маю істоту з такой сілай, што мяне праймалі дрыжыкі, хоць у калідоры была высокая тэмпература. Да гэтага возік каціўся з такім нудным скрыпам і лязгатам, што часам здавалася, быццам навокал мяне кідаюцца і стогнуць ўсе душы замучаных тут раней, аплакваючы чарговую ахвяру.

Высокі комін, прызначэння якога я дагэтуль не ведаў, аказаўся комінам крэматорыя. Туды быў праведзены электрычны званок, які паведамляў аб заканчэнні доследу, таму калі я дабраўся да адчыненых дзвярэй, мяне ўжо чакалі трое служачых.

Перадаўшы возік з трупам, я чым хутчэй пакінуў гэтае страшнае месца.

Дагэтуль я неяк не звяртаў ўвагі на дым з коміна, але цяпер пры адной думцы аб тым, што ўнізе, пад гэтым комінам, паляць трупаў, мяне праймалі дрыжыкі і спазмы сціскалі мне горла.

Праўда, навокал крэматорыя ніякага запаху ад паленых трупаў не адчувалася, відавочна, менавіта з гэтай мэтай комін і быў зроблены такі высокі.

(Працяг будзе)

45

Пра настаўнікаў з далёкіх вёсак

(Працяг са стар. 1)

тут нічога арганізаваць, бо мала моладзі. Але потым я пераканаўся, што ў гэтай невялікай вёсцы моладзі нямала. Толькі няма тут традыцый арганізацыі мастацкай самадзейнасці, і, здаецца, таму вам паказалася, што «нельга тут нічога арганізаваць». Я пераканаўся таксама, што ўтрымліваліся вы на нейкай дыстанцыі з мясцовай моладдзю. Не трэба тут быць коласаўскім Лабановічам, але трэба мець толькі частку яго сэрца... Калі будзеце працаваць зноў у Трывежы, так як вы гаварылі, прашу, не забудзьце апошніх маіх слоў.

* * *

Вялікае і Малое Клевінова ў Беластоцкім павеце. У апошнім школьным годзе тут працавалі тры настаўніцы: Гражына Гонсеўская, Галя Буцько і Валя Максімовіч. Умовы працы мелі зусім не лепшыя, як маюць настаўнікі ў Трывежы, нават яшчэ горшыя, бо тут, напрыклад, школа памяшчаецца аж у 3-х сялянскіх хатах. А маршыраванне ў непагоду ці мароз з урока на ўрок амаль з канца ў канец вёскі не стварае прыемнасці. Не маю намеру многа пісаць аб клевінаўскіх настаўніцах, з увагі на і так ужо пашыраныя рамкі артыкула, але перакажу толькі змест найважнейшага ў некалькіх сказах.

Што ж тут рабілі настаўніцы?

Гражына і Галя ў Клевінове працавалі ўжо некалькі год. Сум дакучаў маладым дзяўчатам — настаўніцам. Вырашылі чымсьці заняцца. Але чым? Перадусім вырашылі наблізіцца да моладзі, якой у Клевінаве многа больш чым у Трывежы. Настаўніцам хацелася працаваць у напрамку выхавання моладзі, сваіх сяброў і сяброваk па ўзросце. І вось узімку 1958 года настаўніцы арганізуюць драмгурток і амаль усю зіму працуюць над пастаноўкай нялёгкай у звычайных вясковых умовах п'есы А. Фрэдры «Зэмста». Вясною сабралі плён — п'еса была пастаўлена ў мясцовай рамізе, якая служыць там адначасна за святліцу. Настаўніцам былі ўдзячны не толькі моладзь, але і ўсе жыхары Клевінова, якія ўпершыню маглі ўбачыць на сцэне сваіх аднавяскоўцаў.

У мінулым годзе да Гражыны і Галі да працы далучаецца Валя. Далучаецца не толькі па прафесіі, але і сваімі імкненнямі і жаданнямі: штосьці рабіць, працаваць грамадска.

У студзені 1960 г. па ініцыятыве настаўніц моладзь Клевінова арганізуе ў сябе гурток Саюза сялянскай моладзі. З арганізаванай моладдзю, зразумела лепш працаваць і таму з яшчэ лепшай ахвотай пачалі развіваць працу ў гуртку мастацкай самадзейнасці, у якім прымае ўдзел 25 дзяўчат і хлопцаў. Настаўніцы рыхтуюць з драмгуртком і з поспехам іграюць чаргова 3 новыя п'есы. У людзей расце да настаўніц пашана, а праз гэтае і аўтарытэт. Цяпер ім лёгка ўключыцца і заагітаваць жыхароў Клевінова да складчын і грамадскага чыну на пабудову школы. У канцы школьнага года жыхары Клевінова склалі каля 30 000 зл. (па 200 зл. ад двара) і звезлі жвір на фундамент пад школу.

Так вышэй я паказаў маладых настаўнікаў з двух школ у аддаленых ад гарадоў вёсак. Першых я не хацеў скампраміатаваць, паказваючы лепшымі другіх, а толькі маім намерам у асноўным было знайсці хаця б частковы агульны адказ на пастаўленае ў пачатку артыкула пытанне. І ў канцы прыйшоў я да вываду (пабываўшы яшчэ ў некалькіх школах), што большасць маладых настаўнікаў мае іскры, але што не ўсе патрапяць (а мо' лепш не хочуць) іх распаліць. У заканчэнне хочацца пажадаць усім настаўнікам добрага адпачынку да канца канікул і ўсім, хто будзе чытаць мае словы, каб падумалі, што трэба рабіць у сваім асяроддзі, каб пасля кожнага школьнага года пакінуць добры ўспамін у народзе.

М. КУРАШ

НЕПАТРЭБ

Вось маланка ўдарыла дзесьці зусім блізка. Кроплі дажджу, быццам зерні гароху, рэзка секлі па шыбах, дрэвы ад ветру гнуліся аж да зямлі, чорныя хмары штораз разрывала маланка, а зямля стагнала ад грому.

Станкевіч шчыльна зачыніў акно, выкруціў «коркі» электрычнай сеці, а провад ад радыёкропкі выняў з гнязда. Пераканаўшыся, што ўсё ў парадку, сеў за стол, узяў нож і пачаў рэзаць «самасейку». Некалькі сантыметраў над яго галавой знаходзіўся кантакт для радыёкропкі.

— Ці ж канец свету? — адазваўся Станкевіч. — Шэсцьдзесят гадоў ужо пражыў я, а гэткай буры ў Новым Востраве не памятаю.

Унучка, відавочна са страху, мацней прыціснула галоўку да дзедавых каленей. А бура ўсё не супынялася. Сцены хаты дрыжэлі ад грому, асляпляючыя маланкі рэзалі панурыя хмары. Станкевіч паднёў нож угору і нейкі час прыслухоўваўся, як рэхам адгукваецца паветра пасля грому. Рэха яшчэ зусім не прагрымела, калі раптам, невядома адкуль, пакой напоўніўся агнём, а некалькі хвілін потым паветра загудзела магутным ударам. Усе перапалохаліся да непрытомнасці. Адзін дзед Станкевіч, апусціўшы галаву на грудзі і апершыся локцямі аб стол, сядзеў далей спакойна. Толькі твар яго і ўсё цела нейк моцна пасінелі.

* * *

Урэшце бура крыху супакоілася. Паветра насыцілася азонам. Прыемна было дыхаць.

Настаўніца Наташа пагледзела ў акно. Вуліцай, быццам рэчкай, плыла вада. Раптам ад хаты да хаты разнёсся ўсклік:

— Пажар на хутары! Гарыць хутар! — крычаў хтосьці, а яму быццам рэха адгукваліся іншыя галасы.

Наташа выбегла з хаты і следам за людзьмі памчалася на нованавастраўскі хутар. Да хаты Станкевіча дабегла босая, згубіўшы па дарозе дзесьці ў балоце свае басаножкі. Агню нідзе не было відаць. Хата стаяла цэлая і нічога на ўказвала на тое, каб яе хаця б закрануў сваім зланосным крылом «чырвоны певень». Перад хатай сабіралася ўсё больш людзей. Наташа праціснулася праз людскі натоўп, і тут перад яе вачыма адкрыўся балючы вобраз. Стары Станкевіч ляжаў прысыпаны зямлёю, а над ім, разрываючы на сабе вопратку і валасы, заносіліся плачам нейкія жанчыны.

НАШЫ ДЗЕЦІ

— Хуцэй мама давай есці, сто ты сабе думаес.
фота — А. КАЗБЕРУК.

У ШТАБЕ

Гэты артыкул аб шпіёнскай службе ЗША надрукаваны быў у італьянскім буржуазным журнале «Тэмпо» пад загалоўкам «Самы ўплывовы чалавек у Вашынгтоне». Друкуем у скарочаным перакладзе.

Цэнтральнае разведвацельнае ўпраўленне ЗША (ЦРУ), або, больш трапна, шпіёнская служба Вашынгтона, — гэта ўстанова, у якой працуе каля 12 тысяч служачых і якое займае дзіўны будынак — паўзамак, пабудаваны ў віктарыянскім стылі.

На слупе побач з уваходам вісіць мармуровая таблічка з надпісам: «Цэнтральнае разведвацельнае ўпраўленне». Тэлефонныя паказальнікі шматлікіх міністэрстваў цяпер маюць нумар гэтай установы. Хутка ЦРУ будзе пераведзена за горад і атрымае добраўпарадкаваны будынак, акружаны цяністымі паркамі з плывальнямі, тэнісным кортамі і нават з пасадачнай пляцоўкай для верталётаў. Апрача гэтага яно будзе мець аўтамабільную стаянку, якая зможа змясціць 3 000 аўтамабіляў. Усё гэта, па афіцыйным дадзеным, каштаваць будзе 46 мільёнаў долараў, але, несумненна, пасля будуць і іншыя выдаткі, якія захаваюцца ў таямніцы. Гэта будзе, праўдападобна, свайго роду другі «Замак Квентц», славуты будынак у аколіцах Берліна, дзе шпіёнская служба Гітлера рыхтавала будучых шпіёнаў у абставінах, ідэнтычных да абставін той краіны, у якой ім трэба было дзейнічаць.

Дастаткова агульна пазнаёміцца з бюджэтам ЦРУ, каб зразумець памеры і важнасць гэтай арганізацыі, якая прадназначана для збору інфармацый. Бюджэт ЦРУ складае 500 мільёнаў долараў у год. Да гэтай сумы трэба дадаць засакрэчаныя асігнаванні. Ён у чатыры разы перавышае бюджэт славутага федэральнага бюро расследаванняў (ФБР), якое з сваімі 6 тысячамі агентаў, 8 тысячамі служачых і 54 аддзеламі расходуе ўсяго 118 мільёнаў долараў у год. Вядома, што ФБР — самая вялікая і самая сучасная паліцэйская арганізацыя ў свеце. Бюджэт самога дзяржаўнага дэпартамента з усімі яго пасламі і пасланнікамі і з усімі затратамі на ўтрыманне дыпламатычных прадстаўніцтваў ва ўсіх краінах свету меншы ад бюджэта ЦРУ.

Шматлікія лічаць кіраўніка гэтай установы Алена Далеса самым уплывовым чалавекам у Вашынгтоне, які пасля смерці свайго брата Джона Фостэра Далеса скрыта кіруе ўсёй знешняй палітыкай ЗША і які часта мае апошняе слова, калі справа датычыць прыняцця важных ваенных і дыпламатычных пастаноў.

Эйзенхаўэр, які прызнаўся на прэс-канферэнцыі, што ён не чытае газет і паведамленняў розных агенцтваў, прыйшоўшы раніцай у свой кабінет, у першую чаргу адкрывае шэра - зялёную папку з надпісам «цалкам сакрэтна», у якой знаходзіцца штодзённая справаздача ЦРУ. Амаль заўсёды справаздача напісана самым Далесам. Кожны чацвер у Белым доме збіраецца самы важны дзяржаўны орган — Нацыянальны савет бяспекі. У большасці выпадкаў перадусім разглядваецца справаздача Далеса, і ён асабіста кіруе ходам дыскусіі нават у прысутнасці Эйзенхаўэра. У Нацыянальны савет бяспекі, апрача прэзідэнта Эйзенхаўэра, уваходзяць віцэпрэзідэнт Ніксан, дзяржаўны сакратар Гэртэр, міністр абароны Томас Гейтс і іншыя.

Прывядзем найбольш вядомыя выпадкі няўдач гэтай арганізацыі.

Далес і яго агенты былі захоплены знянацку запускам спутніка. Яны не лічылі магчымай перамогу Фідэля Кастро на Кубе. Другой небяспечнай памылкай было наведанне становішча ў Іраку, дзе генерал Касем змог не толькі расправіцца з манархіяй, але і ўзарваць усю сістэму саюзаў на Блізкім і Сярэднім Усходзе. І зусім свежы прыклад: ЦРУ нічога не ведала адносна настрояў, якія панавалі сярод турэцкага народа, — і гэта ў краіне, дзе ён мае сотні агентаў, дзе ўсе крыніцы інфармацыі знаходзіцца ў распараджэнні ЦРУ. Перад самым дзяржаўным пераваротам генерала Грусэля, Ален Далес

НА СМЕРЦЬ

Думкі плылі хутка. У адну хвіліну стала ўсё ясна. «Ах, людзі, людзі! — падумала Наташа. — Чаму вы ўсё яшчэ верыце ў гэты дурманскі забабон, што зямля ратуе ўражанага маланкай? Гэта ж толькі дапамагае застацца чалавеку ў зямлі навекі!»

Незадоўга Станкевіч ляжаў, ачышчаны ад зямлі, а Наташа прыступіла да стасавання штучнага дыхання. Ёй дапамагала сяброўка, настаўніца Галіна. Амаль паўгадзіны сяброўкі намагаліся ўскаліць застыўшыя лёгкія няшчаснага чалавека да працы. Аднак дапамога прыйшла запозна. Пакуль яны прыбеглі, Станкевіч праляжаў ужо амаль гадзіну часу.

* * *

Хуткая дапамога прыехала пасля чатырох гадзін. Бура пазрывала правады, і не было ніякіх магчымасцей, каб навязаць сувязь з Саколкай. Лекар быў ужо непатрэбны. Пацвердзіў толькі смерць Станкевіча ад паражэння маланкай.

На другі дзень быў праведзен дослед і справа выяснілася. Маланка ударыла ў слуп, на якім былі падвешаны драты радыёвузла. Слуп не быў добра забяспечаны ад грому, (меў папсаванае зазямленне), і таму электрычная іскра вялікай сілы, якой менавіта з'яўляецца маланка, праскочыўшы па дратах, папала да гнязда радыёкропкі ў хаце Станкевіча. Няшчасце хацела, каб у той жа момант пад гняздом радыёкропкі сядзеў дзядзька Станкевіч са сталёвым нажом у руках. Сталь, як і ўсе металы, з'яўляецца добрым праваднікоам электрычнасці і таму «прыцягвае» маланку. Каб Станкевіч не трымаў нажа ў руках, апрача лёгкіх паражэнняў, нічога грознага з ім не здарылася б.

З гэтага бачым, што не радыёкропка, і не «божая сіла» з'явілася прычынай смерці Станкевіча, як шматлікія вясковыя «тэарэтыкі» намагаюцца выясніць, а дрэнны стан забеспячэння ад грому радыёвузлавай лініі. Жыхары Новага Вострава (Сакольскі павет) і навакольных вёсак, якія карыстаюцца радыёкропкамі, не маюць ніякіх прычын, каб выкідваць свае громкагаварыцелі, а ў хатах зрываць радыёабсталяванне.

Аднак для тых, хто вядзе догляд за радыёвузлавой лініяй, няшчаснае здарэнне ў Новым Востраве павінна прагрымець як алярм трывогі. Па іх віне загінуў чалавек.

ВІКТАР РУДЧЫК

Замарожаныя грошы

Ад часу стварэння дзяржавай Фонда развіцця сельскай гаспадаркі на Беласточчыне арганізавана шмат сельскагаспадарчых гурткоў. Члены іх, поўнасцю выкарыстоўваючы фонд, купляюць штораз новыя сельгасмашыны, палягчаюць цяжкую прафесію земляроба, атрымліваюць лепшыя ўраджаі. Але на Беласточчыне яшчэ нямала грамад, дзе грошы, прыпадаючыя з фонда развіцця сельскай гаспадаркі, зусім не выкарыстоўваюцца. У такім выпадку капітал, прызначаны на развіццё сельскай гаспадаркі, з кожным годам узрастае, але ён замарожаны.

Напрыклад, на тэрыторыі ГРН Гурка ў Сакольскім павеце існуе ўсяго толькі адзін сельгасгуртток на хутары Нетупа. А грамадская рада тут не малая. Да яе належыць 13 вёсак. Да таго яшчэ тэрыторыя гэтай грамады, мабыць, найбольш адсталая ў павеце. Людзі жывуць тут бедна. Апрацоўка зямлі такая ж, як 100 год таму назад. Не сустрэнеш тут амаль ніводнай сельгасмашыны. Ураджаі таксама наогул слабенькія.

На канцы вёсак ГРН Гурка з фонда развіцця сельскай гаспадаркі назбіралася ўжо немалая сума, амаль 400 тысяч злотых. Нават існуючы сельгасгурток у Нетупе не выкарыстаў ніводнай залатоўкі, прыпадаючай з фонда развіцця.

Зразумела, што з фонда развіцця сельскаи гаспадаркі могуць карыстацца толькі сельскагаспадарчыя гурткі. Але ж на тэрыторыі ГРН Гурка вельмі спрыяльныя ўмовы для арганізацыі сельгасгурткоў. Напрыклад, у самой Гурцы. Тут па былым маёнтку засталіся прыгожыя ставы. У іх шмат карпаў, ліней, карасёў і іншай рыбы. Ставамі гэтымі гаспадараць паасобныя сяляне. Вядома, яны цяпер занядбаныя, зараслі травой. Часовыя гаспадары не дбаюць, каб іх адпаведна загаспадараваць. Ім толькі, каб злавіць чым пабольш рыбы. Зусім інакш было б, калі б за ставы ўзяўся сельгасгурток. Ачысціўшы іх (на гэта не трэба вялікіх сродкаў), якую ж тут можна было б завесці гадоўлю рыбы! Гэта ж сапраўды неабмежаваная крыніца чыстага даходу. Такая рыба, як карп, лінь ці карась карыстаецца на нашых рынках вялікім попытам. Другая справа. У Гурцы вялікія залежы добрай гліны. Бліжэйшая цагельня ў Шудзялаве за 15 кіламетраў. На цэглу ў гэтай аколіцы вялікі попыт. Таму ў апошні час трое сялян (нават з іншай аколіцы) арганізавалі ў Гурцы прыватную цагельню. Яны плацяць падаткі і гэтае прадпрыемства для іх вельмі даходнае. Несумненна, што сельгасгурток меў бы яшчэ большыя магчымасці разгарнуць прадукцыю цэглы ці другіх будаўнічых матэрыялаў. Правілы фонда развіцця сельскай гаспадаркі прадбачваюць 12 прац. прыпадаючай сумы грошай данаму гуртку прызначыць на інвестыцыі. У выпадку ГРН Гурка, 12 прац. ад сумы — амаль 400 тысяч — гэта не малыя грошы. За іх можна было б добраўпарадкаваць ставы і прыступіць да прадукцыі цэглы (зразумела, пры адпаведных складчынах самых членаў гуртка). Ці гэта было б карысна? Несумненна, так.

Гэтыя справы аднойчы абмяркоўваліся на пасяджэнні грамадскага камітэта ПЗПР. Члены партыі бачаць вялікія магчымасці гаспадарчага развіцця сваёй аколіцы. Але ўсё неяк не могуць зрабіць канкрэтных крокаў у гэтым напрамку. І грошы на развіццё сельскай гаспадаркі застаюцца тут надалей невыкарыстанымі.

В. БАРШЧЭЎСКІ

НАШЫ ДЗЕЦІ

— Вось якія мае гускі!
фота — А. БАРШЧЭЎСКІ

ШПІЯНАЖУ

запэўніў прэзідэнта Эйзенхаўэра — і гэтае запэўненне было перададзена Белым домам для апублікавання ў друку, — што Мендэрэс застаецца гаспадаром становішча і што армія яго падтрымоўвае.

Уся гісторыя амерыканскай контрразведкі прадстаўляе сабою шэраг упадкаў і ўзлётаў.

У час сусветнай вайны генерал Уільям Дановен патрапіў пераканаць прэзідэнта Рузвельта ў неабходнасці ўвядзення таталітарных метадаў ў мэтах эфектыўнай барацьбы з Гітлерам і ў неабходнасці выкарыстання ў барацьбе з ім той жа зброі, што і ў яго. Дановен і з'яўляўся арганізатарам славутага АСС (аддзелу стратэгічнай службы), агенты якога мелі сваім заданнем дзейнасць на тыле праціўніка. АСС правяло вялікую колькасць паспяховых аперацый, якія былі звязаны з рухам Супраціўлення на акупаваных тэрыторыях. Гэта арганізацыя была асабліва актыўна ў Італіі, Францыі і Югаславіі.

У 1947 годзе прэзідэнт Труман падпісаў закон № 110 аб пакліканні ЦРУ. Начальнікам новай установы быў назначаны генерал Вальтэр Бедэль Сміт, які прыдаў яму паўваенны характар. Калі Эйзенхаўэр стаў прэзідэнтам, ён назначыў Джона Фостэра Далеса дзяржаўным сакратаром, а яго брата Алена Далеса зрабіў кіраўніком ЦРУ замест Сміта.

ЦРУ набірае сваіх агентаў непасрэдна з універсітэтаў і ваенных вучылішч і не грэбуе былымі агентамі АСС. Плата — выдатная і даходзіць да 6000 — 13000 долараў у год, не лічачы грошай на дарожныя выдаткі і іншыя затраты. Работа вядзецца ў нядрэнных умовах і дае права на пенсію (эмерытуру). У ЦРУ працуе шмат жанчын, яны складаюць адну пятую ўсяго персаналу. Амаль усе яны — сакратары і машыністкі.

Абставіны ў ЦРУ зусім адрозніваюцца ад абставін у іншых дзяржаўных установах. Усе гавораць ціхім голасам, вельмі рэдка карыстаюцца тэлефонам. Раз на тыдзень будынак ператрасаецца зверху ўніз. Кіраўніцтва хоча мець упэўненасць, што нідзе не схаваны мікрафоны і магнітафоны, якія маглі б запісаць сакрэтныя размовы. Усе плёнкі пішучых машынак вечарам замыкаюцца ў спецыяльныя сейфы, і капіральная папера знішчаецца ў прысутнасці начальнікаў аддзелаў. Нават кошыкі для непатрэбнай паперы дакладна ператрасаюцца.

Тэлевізійныя камеры, накіраваныя ва ўсе куткі ўсіх памяшканняў, даюць магчымасць аднаму служачаму назіраць за ўсімі. Усе тэлефонныя размовы запісваюцца на магнітафонную плёнку.

Служачыя ведаюць, што яны не маюць права на асабістае жыццё. Яны павінны рэгулярна праходзіць допыт праз «машыну праўды», каб начальства ведала іх самыя сакрэтныя думкі. Псіхіятры перыядычна аглядаюць увесь персанал. Два лекары і тры медсястры стала знаходзяцца ў будынку ЦРУ. Гэта ўстанова лічыць за лепшае лячыць сваіх служачых на месцы.

Апрача асноўнага будынку, ЦРУ мае трыццаць іншых будынкаў і дваццаць пяць аддзелаў ва ўсіх краінах свету. Яно кантралюе таксама іншыя дзевяць амерыканскіх органаў шпіянажу.

Седзячы ў сябе ў кабінеце, Далес стала вывучае даклады, якія плывуць да яго з усіх бакоў.

Далес не толькі ўзяў на сябе адказнасць за палёты «У—2», але і даў зразумець, што ён сам быў аўтарам праекта фатаграфавання з самалёта. «У—2» стаў важнай зброяй амерыканскай стратэгіі. Дыпламатычныя падзеі і новыя рускія ракеты нанеслі рашучы ўдар па гэтай праграме.

ЦРУ менш ганарыцца сваімі іншымі перамогамі. Кажуць, што адзін з яго агентаў генерал Норман Шварцкопф выклікаў звяржэнне ўраду Масадыка ў Іране і ўстанавіў на іранскім троне шаха. Агенты ЦРУ звярглі ўрад Арбенса ў Гватэмале. Касцільо Армас, які змяніў яго і быў забіты, быў агентам ЦРУ.

«Служба маўчання» стварыла тайныя арганізацыі ў Савецкай Расіі і краінах — сатэлітах і нават у некаторых краінах, якія яшчэ не вырашылі, на якім баку жалезнай заслоны ім распалажыцца.

Для зацікаўленых спортам

АЛІМПІЯДА

ПЯЦЬ КОЛЬЦАЎ

Нямнога часу застаецца да таго дня, калі ў сталіцы Італіі — Рыме будзе ўзняты сцяг XVII алімпійскіх гульняў. Сёння ва ўсіх кутках зямнога шара вы сустрэнеце алімпійскую эмблему — пяць пераплеценых рознакаляровых кольцаў. Гэта сімвал дружбы і адзінства спартсменаў пяці мацерыкоў: Еўропы (блакітнае кальцо), Амерыкі (чырвонае), Афрыкі (чорнае), Азіі (жоўтае), і Аўстраліі (зялёнае).

Першымі алімпійскімі гульнямі, што праходзілі пад сцягам і пяццю кольцамі, былі VII гульні, якія адбываліся ў 1920 годзе ў Антверпене. Там спартсмены ўпершыню далі алімпійскую клятву:

«Мы клянёмся, што сабраліся на алімпійскія гульні, як чэсныя сапернікі, што мы будзем паважаць правілы гульняў і ўдзельнічаць у іх, захоўваючы высакародства духу, у імя гонару нашых краін і славы спорту».

З глыбіняў сівой старажытнасці бяруць свой пачатак алімпійскія гульні.

Першая гістарычная дата алімпійскіх гульняў адносіцца да 776 года да нашай эры. Спаборніцтвы праходзілі толькі па бегу. Першым алімпійскім чэмпіёнам быў кухар з Эліды — Кораб. Пазней лёгкая атлетыка атрымала тытул «каралевы спорту».

САМЫ ДАРАГІ АБУТАК

З поўнай нагрузкай зараз рыхтуюцца да ўдзелу ў алімпійскіх гульнях спартсмены 72 краін. Шматлікая армія краўцоў і шаўцоў працуе над алімпійскай формай. А ці ведаеце вы, напрыклад, што футбольныя буцы шыюцца з падвойнага слою высокаякаснай скуры, і каштуюць яны намнога даражэй, чым самыя элегантныя жаночыя туфлі? Добры спартыўны абутак і касцюм, як сцвярджаюць спартсмены, гарантуюць 25 працэнтаў поспеху. У наш час форма для спартсменаў вырабляецца лёгкая, свабодная і зручная.

А вось на алімпійскіх гульнях 1896 года ў Афінах лёгкаатлеты, напрыклад, выступалі ў белых штанах і ботах. І толькі амерыканец Томас Берке выйшаў на спаборніцтвы ў туфлях, якія крыху нагадвалі сучасны абутак лёгкаатлетаў. Томас стаў пераможцам у бегу на дыстанцыях 100 і 400 метраў.

3650 АБЕДАЎ

Сёння пераможац алімпійскіх гульняў у любой галіне спорту ўзнагароджваецца залатым медалем, аркестр выконвае гімн той краіны, гонар якой абараняў спартсмен.

А вось на Першых алімпійскіх гульнях у 1806 годзе пераможац марафонскага бегу, лістаносец з Матузі, грэк Спірас Луіс, атрымаў незвычайны прыз. Бег гэты праводзіўся па тым жа шляху, па якім у 490 годзе да нашай эры грэчаскі воін прыбег у Афіны з весткай аб перамозе над персамі. Даўжыня прабегу — 42 кіламетры. 192 метры. На фінішы гаспадар атэля ўручыў Луісу чэк на 3650... абедаў.

Пераможцы парыжскай Алімпіяды 1900 года атрымалі ў якасці прыза... парасоны і трысцінкі.

НА СПАБОРНІЦТВЫ — ЗАЙЦАМ

У свой час рэкорд працягласці на перадалімпійскай дарозе пабіў амерыканскі турыст Дон Н'ез. Ён дабіраўся з Сан-Францыска ў горад Алімпіяды Мельбурн на стрэчных аўтамашынах, цягніках, параходах... «зайцам». Частку дарогі прайшоў пешшу. Гэта заняло ў яго два гады, але затое транспарт не каштаваў ні капейкі.

Разам са спартсменамі ў Рым збяруцца людзі самых розных абслугоўваючых прафесій. Для таго, каб задаволіць густы шматнацыянальнай сям'і алімпійцаў, у Рым прыедуць 250 кухараў з розных краін.

Усякая ўсячына

МАТОРНЫЯ ЛЫЖЫ

Ужо хутка, а мо' нават у гэтую зіму зможам убачыць матарызаваных лыжнікаў. Адзін савецкі тэхнік з Таліна сканструяваў маторчык, які мае смігла. Маторчык носіцца на плячах. Дзякуючы маторчыку лыжнік зможа ехаць хуткасцю да 45 кіламетраў на гадзіну.

ТРАДЫЦЫЯ І ПОРЫ ГОДА

Жыхарам аўстралійскага горада Катамба так спадабалася святкаванне каляд што пастанавілі святкаваць іх два разы ў год — у снежні і ў ліпені. У снежні — бо так кажа традыцыя, у ліпені — бо тады ў Аўстраліі зіма

САЛОДКАЯ КАРА

Сярэдневякоўе славіцца мноствам розных кар. Адной з кар была наступная: злачынца разбіралі дагала, вязалі, шмаравалі мёдам і пакідалі для пчол. За такую курацыю асуджаны плаціў переважна жыццём, бо пчолы патрапілі не толькі сабраць з яго мёд, але і цела.

XX СТАГОДДЗЕ І МУМІІ

Старажытныя жыхары Егіпта, каб забяспечыць целы памершых ад гніцця, прапітвалі іх супрацьгнільнымі рэчывамі і пахучымі алейкамі Потым рабілі мумію. Бальзамаванне памершых робіцца ў Егіпце і зараз. Стасуюць яго жыхары вёсак у даліне Верхняга Ніла. Памершага закручваюць ў пас з палатна 50—60 метраў даўжыні, а розныя рэчывы, якія служаць да кансервацыі, праўдападобна такія самыя, як у старажытнасці.

НЕПІСЬМЕННАСЦЬ

45 прац. насельніцтва цэлай Зямлі не ўмее чытаць і пісаць.

У Афрыцы ёсць 80 прац. непісьменных, у Азіі — 65 прац., у Амерыцы — 21 прац., у Еўропе найменш, бо толькі 9 прац.

СВЯДОМАЕ МАЦЯРЫНСТВА

У 2050 годзе будзе нас 12 000 000 000

Існуе такая міжнародная арганізацыя — Міжнародная Федэрацыя Планавання Сям'і. Да яе належыць і Польшча. Нядаўна ў Гаазе (Галандыя) адбылася II Міжнародная канферэнцыя, прысвечаная справам вялікага натуральнага прыросту людзей на свеце і спосабам запабягання.

Некаторыя даныя і выказванні з канферэнцыі.

На свеце родзіцца цяпер кожную секунду 3 дзяцей. Паводле падлікаў людзей навукі у перыяд бліжэйшых 30 — 40 год прыбудзе нашай зямлі столькі новых людзей, колькі прыбыло іх ад пачатку гісторыі да першага года XX стагоддзя. Пры цяперашнім тэмпе натуральнага прыросту можам спадзявацца, што каля 2050 года будзе нас разам на свеце звыш 12 мільярдаў (цяпер нас ёсць 2 мільярды 800 мільёнаў).

— Прывід перанасялення, — сказала прадстаўнічка Цэйлона, — для нас на Усходзе ўжо з'яўляецца рэальнасцю, якая тармозіць прагрэс, вядзе да вынішчэння голадам, хваробамі і нэндзай маці і нованароджаных дзяцей.

— Жанчына на ўсходзе, — сказаў дэлегат Егіпта, праф. універсітэту ў Каіры, — перастае быць жанчынай ужо ў поўным росквіце маладосці. Яна знішчана, не ўмее цешыцца жыццём. Захаванне прыгажосці, здароўя, і радасці маладой маці — гэта справа, якой нельга прамінуць, гаворачы аб планаванні сям'і.

Вось таблічка, якая выяўляе адносіны жанчыны да пытання, колькі дзяцей хоча мець. Выказванні датычаць 4000 жанчын, да якіх звярнуліся з гэтым пытаннем.

46 прац. — непажаданым было ўжо другое дзіця ў сям'і.

60 прац. — трэцяе і чацвертае,

100 прац. — шостае і сёмае.

Многа на З'ездзе гаварылі аб антыканцэпцыйных (запабягаючых) сродках. Між іншым і аб найбольш радыкальным спосабе запабяганні цяжарнасці — аб стэрылізацыі (вычышчэнні). У Амерыцы, Швецыі ўжо стасуюцца такія меры, перш за ўсё у адносінах да хранічна хворых, алкаголікаў, незамужніх, ці жанчын, якія ўжо маюць напрыклад двое дзяцей з нешлюбных суадносін і абцяжарваюць іх выхаваннем дзяржаву.

Аб самым пэўным метадзе рэгулявання нараджэнняў, які зробіць тое, што на свет будуць радзіцца толькі здаровыя і шчаслівыя дзеці, якіх чакаюць, гаварыла на заканчэнне старшыня Сусветнай Федэрацыі Планавання Сям'і. Гэта метад агульнага усведамлення моладзі, на якое — на погляд шведскай дзяўчкі — ніколі не бывае за рана, а заўсёды можа быць за позна.

Чарвяк—араты

Ці не даводзілася вам, збіраючы лісце, ловячы рыбу, выкопваць з зямлі чырвоных чарвякоў для вуды? Гэта і ёсць дажджавікі земляныя, якіх зусім правільна завуць аратымі.

Ведаю, што вы ўжо, даўно збіраецеся запытаць: у чым жа карысць дажджавікоў земляных, і чаму іх завуць чарвякамі - аратымі? А хіба вы самі яшчэ не здагадаліся? Прадставім сабе, што на ніве ці ў садзе развялося шмат дажджавікоў земляных. Не цяжка зразумець, што яны тут робяць.

Капаючыся ў верхніх пластах глебы, яны робяць яе больш пульхнаю; а хто не ведае, што чым пульхнейшая глеба, тым лепш растуць карэнні і тым больш сокаў цягнуць яны з зямлі.

Працуючы ротам і прапушчаючы зямлю праз сваю кішку, чарвякі спачатку зробяць яе драбнейшай, а пасля выкідаюць вон. Дажджавікі земляныя закопваюць у глебу шмат лісту, хвоі, маленькіх галінак і г. д. У глебе ўсе гэтыя часткі раслін гніюць, змешваюцца з зямлёй і робяць яе тым самым больш ураджайнай. Нам чарназём, як вядома, тым і добры, што мае ў сабе шмат перагною (перагніўшых лісцяў, карэньчыкаў, травяністых сцяблоў і г. д.). Няма чаго гаварыць, што для ўтварэння чарназёму нямала папрацавалі і дажджавікі земляныя. Яны, праўда, угнойваюць зямлю і інакш, а іменна сваім памётам: зямля ў жываце дажджавіка земляного перамешваецца з яго ядой і робіцца таму больш спажыўнай.

ДЛЯ МАЦІ

Сукенка і трусікі для дзяўчынкі ад 1 да 2 год.

Каб пашыць такі камплецік, трэба 1 м. 70 см. матэрыялу шырокага на 70 см.

Цуда агародніка — самавука

(Працяг са стар. 1)

— Не, такой школы я не кончыў, толькі падчас акупацыі прыйшлося мне працаваць у маёнтку нямецкага агародніка і там крыху пазнаў «таямніцы» гэтай працы. Зрэшты, прыхільнасць да агародніцтва ў мяне праяўлялася ад дзяцінства.

— Якую агародніну вы вырошчваеце?

— Амаль усё, што можа расці ў нашым клімаце. Напрыклад: памідоры, агурцы, розныя сталовыя прыправы, раннюю капусту, дыню, арбузы і іншую агародніну, якой тут у наваколлі нідзе не сустрэнеце. Зрэшты, я сам працую над акліматызацыяй раслін.

— Тут жа ваколіцы Шта Вы робіце, што нават паўднёвая агародніна ў Вас паспявае расце?

— Аб гэтым трэба было б доўга расказваць. Якіхсьці асаблівых сакрэтаў у маёй працы няма. Найважнейшае, каб добра і ў адпаведным часе ўсё дагледзець, ведаць для якіх раслін якое даць угнаенне.

— Гэта значыць?

— Я выкарыстоўваю ўсе магчымасці, якія ёсць у маёй гаспадарцы, каб толькі добра ўгнаіць зямлю. Многа даю штучных угнаенняў (а ў тым ліку шмат розных агародніцкіх прапаратаў), але найбольш звяртаю ўвагу на падрыхтаванне кампостаў.

— У Вас, у Пашатах, і ў наваколлі нават не думаюць яшчэ аб капусце, агурках, ці памідорах, а ў Вас заўсёды гэта ўжо ёсць. Чаму?

— Ранній вясною высаджваю расаду ў інспектах. Таму не растрачваю час на вырошчванне расады ў нармальных умовах, і то дае вынікі. Апрача гэтага — важны догляд. Калі ў мяне ўсё дагледжана добра, так што нідзе няма пустазелля, тады агародніна хутчэй расце і даспявае.

— Дзе Вы прадаеце сваю агародніну?

— З гэтым, менавіта, найгорш. Да Нурца — 10 км. да Чаромхі — 15 км, а я яшчэ не маю каня. Найбольш разбіраюць людзі з наваколь-ных вёсак.

— Ці на будучы год можна будзе пакаштаваць у Вас якойсьці невядомай тут агародніны?

— Мне асабіста хацелася б, як Мічурыну, зрабіць яшчэ не адно, але старацць не радасць... Вось улучка, калі захоча пасля навукі дагледаць агарод, няхай яна тады намагаецца. Яна ж спецыяльна гэтаму будзе вучыцца. На жаль, я гэткіх магчымасцей не меў.

Гутарыў: **В. РУДЧЫК**

На Яна ў Пасынках і Саках

Раніца была прыгожая. З-за небасхілу выплыла яркае, як бы ўмытае расой сонца, і чыстымі праменнямі абліло зямлю. Сёння ў Пасынках фэст. Гэта ведае кожны. Усімі дарогамі, якія толькі вялі ў Пасынкі, валіў народ. Хто як: пеша, балонам, веласіпедам матацыклам. Усе былі па-святочнаму апрануты. Здалёк ўжо відна палатняныя дахі страганаў, ля якіх стаяў гоман і шум.

Чаго там не было! Дзяўчаты куплялі брошкі, расчоскі, духі, люстэрка і іншыя рэчы, так патрэбныя для іх. Ножыкі, коркі да коркавых пісталетаў, спіначы — гэта раскуплівалі хлопцы. Малышам мамы куплялі мячыкі, цукеркі і пеўнікі з цукру. Недалёка ад страганаў стаяла будка з надпісам «Лёды». Каля яе людзі халадзіліся порцыямі лёдаў. Гаспадары гэтай будкі прыехалі балонам аж з Трасцянкі. Сямтам купкі дзяўчат і хлопцаў, якія сардэчна і весела гамоняць між сабой. Дзеці весела смяюцца, расказваюць мабыць нешта цікавае і смешнае. Старэйшыя сабраўшыся па некалькі чалавек, гутараць аб гаспадарскіх справах. Разрыўку людзі маглі знайсці і на «стральніцы», дзе за аплату стралялі з вятровак да цэлі. Выбіўшы 28 пунктаў, можна было штонебудзь выйграць. Аматараў стральбы было многа. Кожны хацеў даведацца, якую мае цэльнасць. Нават пажылыя і старыя ўжо мужчыны браліся за вятроўку і білі. Пасля абеду народ патокам хлынуў дадому. Моладзь з Сакаў пайшла на танцавальную пляцоўку, на забаву. А забава была, дык забава! Ігралі з Налогаў, папулярныя і добрыя музыкнты. Гукі музыкі далёка нясліся па вёсцы. Пляцоўка была запоўнена, моладзі не бракавала. Шмат моладзі прыехала з навакольных вёсак. Да раніцы кружыліся пары ў такт музыкі, і ліліся песні. Весела і культурна правяла вечар моладзь Сакаў і навакольных вёсак.

АНДРЭЙ СІДАРУК

Сакі

З жыцця БГКТ

ЭКСКУРСІЯ

Гарадскі Аддзел БГКТ у Беластоку 31 ліпеня наладзіў для актыву аддзела экскурсію на грыбы і ягады. Экскурсія адбылася аўтакарам. Усе сябры і сяброўкі былі вельмі задаволены, бо вярталіся назад з поўнымі кошыкамі і грыбоў і ягад.

ВЫСТАЎКА

Гарадскі Аддзел БГКТ у Беластоку гэтымі днямі наладзіў цікавую выстаўку з жыцця СССР, на якой паказаны дасягненні Савецкага Саюза ў галіне гаспадаркі і культуры. Выстаўка адкрыта кожны дзень у гадзінах ад 8-май да 20.

МОЛАДЗЬ У НАРВЕ ПРАЦУЕ

Гуртох ССМ ў Нарве з'яўляецца прыкладнай арганізацыяй і займае адно з першых месц у павеце. У гонар Тысячагоддзя, моладзь Нарвы ўзяла абавязацельствы дапамагчы агарадзіць парк. Выканалі свой абавязак на «пяцёрку». У вольныя хвіліны моладзь чытае ў чытальні кніжкі, часопісы. Вядзе дыскусіі і гутаркі над прачытанымі кніжкамі.

Гуртох ССМ ў Нарве вельмі добра супрацоўнічае з Грамадскай Радай і П.О.П. Моладзь удзельнічае ў сходах партыйных, на якіх гаворыцца аб справах моладзі, аб яе працы. У апошнім часе старшыню ССМ сябру Янку Русіновіча і яшчэ некалькі найлепшых членаў прынялі ў рады ПАРП.

Мацейка

„СТО ЛЯТ"

Жадаюць свайму пісьмаўосцу Ю. Шатыловічу жыхары Кузавы, вёскі Чаромухі і Беразышч за яго ахвярную працу і тэрміновае даручанне карэспандэнцыі.

М.

НАШЫ ДЗЕЦІ

— *Усе прыйшлі з поля, а мамы не відна і не відна.*

фота — **А. БАРШЧЭЎСКІ**

Прыём у Гайнаўскую школу і ліцэй

Як паведамляе нас дырэкцыя падставовай школы і агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання ў Гайнаўцы, пачаўся ўжо прыём у пачатковыя класы I—VII, а таксама ў VIII. Перад тым кандыдаты ў пачатковыя класы павінны прайсці лекарскі агляд. Запісы прыймае канцылярыя школы ад 8—15 гадзін.

Кандыдаты ў VIII клас павінны ў тэрміне да 20 VIII 1960 г. прыслаць на адрас школы заяўленне з уласнаручна напісанай аўтабіяграфіяй, пасведчанне аб маёнткавым стане бацькоў, метрыку нараджэння, а таксама пасведчанне аб стане здароў'я. Пасведчанне аб заканчэнні VII класа кандыдат прынясе з сабою на экзамен.

Кандыдатаў у VIII клас абавязвае пісьмовы і вусны экзамен па польскай мове і матэматыцы.

Аб тэрміне экзаменаў Дырэкцыя павядоміць зацікаўленых асобным лістам.

Бульбяны вораг

У апошні час знойдзена некалькі вогнішчаў стонкі на палях Гайнаўшчыны ў такіх вёсках як Лапухоўка, Гарадзіска, Камень, Кутлоўка, Тынявічы В. і другіх.

Не менш вогнішчаў знойдзена і на Сакольшчыне. У самых Крынках гэты бульбяны вораг даволі шырока распаўсюдзіўся. У сувязі з гэтым, трэба больш увагі прысвяціць праверцы бульбяных палеткаў. Трэба іх правяраць не чакаючы на ўказанні улад. Гэтым прычынімся да шырокага знішчэння стонкі і не дапусцім да яе распаўсюджвання.

Янка

Пажар

Уначы 26 ліпеня г. г. ў вёсцы Існок, Гайнаўскі павет, ад маланкі загарэлася клуня селяніна Антона Янюка. Агонь перакінуўся на яго хлеў. Хуткай дапамогі адразу не было і пажар пачаў нарастаць і хутка загарэлася клуня суседа Сцяпана Ката, пасля хлеў, а з хлява агонь перакінуўся на хату. Матапомпа з вёскі не была спраўнай і з-за таго пажар перакінуўся на суседнюю клуню. У гэты час з бліжэйшых вёсак і мястэчкаў пачала над'язджаць дапамога: з Дубіч - Царкоўных, Вітава, Арэшкава, Ягаднік, Чыжоў, Карышчэк і Гайнаўкі. І пажарнікі пачалі гасіць пажар. Але пяць матапомп заткаліся мулам і перасталі цягнуць ваду з пруда, які каля самай вёскі. А ў гэты час «чырвоны пеўень» разгуляўся і з клуні перакінуўся на хлеў Сцяпана Янюка. Пажарнікі, якіх матапомпы добра працавалі, з вялікай аддачай пачалі гасіць пажар і мала памалу ліквідавалі яго. Па пажары аказалася, што сем будынкаў згарэла, у тым ліку тры клуні, тры хлявы і адна хата. Найбольш пацярпеў з пагарэльцаў селянін Сцяпан Кот, у якога згарэлі ўсе будынкі і што было ў хаце, у клуні і ў хляве.

М. П.

Гора ад вялікага ўраджаю

У гэтым годзе ў нас дрэвы трашчаць ад яблык. Куды іх дзець? Вазіць за 20 або 30 км на кірмаш, калі толькі праца на гаспадарцы, не аплачваецца. Бо калі напрыклад у Кляшчэлі прыедзе на кірмаш 40 фур з яблыкамі, то хто іх купіць? Сяляне вымушаны яблыкамі карміць жывёлу. Ці гэта павінна так быць? Ці ж мы ўжо такія багатыя каб марнаваць такое дабро? Ці ж адпаведныя ўлады не павінны гэтым сур'ёзна заняцца і адкрыць пункты скупу яблык ад сялян? Я думаю што гэта трэба неадкладна зрабіць. Хай не псуецца каштоўны тавар, хай служыць сялянам і дзяржаве

Савін

„NIWA"

Organ ZG BTSK Adres ZG BTSK Białystok ul Warszawska 11 telefon 54-14

Redaguje Kolegium Adres redakcji: Białystok ul Wesołowskiego 1 tel centr 37-41 red naczelny i sekretariat 25 89

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa"

Warunki prenumeraty w Polsce miesięcznie — 2 40 zł kwartalnie — 7 20 zł półrocznie — 14 40 zł rocznie — 28 80 zł

Wpłaty kierować na PKO Nr 12-6-1312 w Białymstoku dla PUPIK „Ruch" Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki adres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma

Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto PKO Nr 1-6-100024 PKWZ Ruch Warszawa

Prenumeratę na „Niwę" przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju Cena prenumeraty za granicą kwartalnie — 10 15 zł półrocznie — 20 30 zł i rocznie — 40 60 zł

Zamówienia na „Niwę" z krajów europejskich jak i zamorskich (z wyjątkiem krajów demokracji ludowej) należy kierować pod adresem „CHZ ARS POLONIA" Warszawa Krakowskie Przedmieście nr 7 Obowiązuje przedpłata na konto N B P Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi $ 4.16.

Nkl 5,00[illegible] Bltk N

ЗАМЯНЯЛЬНАЯ СЫРАВІНА

Мой дзядуля трапіў у палон проста. Вяртаючы-ся цягніком з ваеннай службы, выйшаў у калідор закурыць і тут сутыкнуўся з бабуляй. Была бабуля ў той час блакітнавокая, з касою па пояс, мела талію ў чарачку і бюст «бардоткі». Убачыўшы ваеннага, разгубілася і ўпусціла мыльніцу.

Дзядуля хоць радавы, але ў афіцэраў навучыўся абыходзіцца з дамамі. Таму хуценька падняў мыльніцу і, падаючы бабулі, завязаў гутарку, якая давяла яго да шлюбнага дыванка і зрабіла маім дзядуляй.

Дзед з бабуляй даўно памерлі, а мыльніца засталася і я ёю карыстаюся.

Вось цяпер гляджу на нікеліраваны карабок і думаю: якая сучасная мыльніца пражыве толькі часу. Цяпер мыльніцы робяць з пластмасы, ломіцца яна быстра і ў спадчыну не пераходзіць.

Наша прамысловасць шырока ўжывае замяняльную сыравіну. Бывае, у магазіне глядзіш абутак і здзіўляешся: падэшва не скураная і не гумовая, па колеру грэцкая каша, але цвёрдая. Купляеш, носіш і пераконваешся, што лыкавыя лапці мацнейшыя былі за гэты абутак.

Сёння пасудак таксама робяць з пластмасы. Дагэтуль падчас спрэчак у суседзяў чутна было як пасудак білі. Па гуку ўдавалася здагадацца, што б'юць. Звонка чаркі і шклянкі ляцелі, салідна тарахцелі талеркі, як снарады, лопалі міскі. А цяпер? Кінуты пласцікавы пасудак падскоквае, як мяч, ні шуму не пачуеш, ні напружанасці спрэчкі не адгадаеш.

Рэкорд цяпер паб'лі пластмасавыя труны. Зроблены гэтыя труны прыгожа, салідна і пакойнікі поўнасцю імі задаволены. Пластмасавая труна не прапускае вільгаці і не пагражае рэўматызмам, не рассыхаецца і скразнякоў у ёй не будзе. Краты, чарвякі і іншыя падземныя жыхары такую труну не праточаць і пакойніка не патрывожаць.

Мой сусед зглузду з'ехаў, падрыхтаваў труну драўляную, а цяпер бачыць, што пластмасавая таннейшая і лепшая. Дзед Максім мае пласттруну і адчувае сябе выдатна. Калі яго нехта знервуе, кладзецца дзед у труну, крышкай накрываецца, паляжыць, супакоіцца і зноў на гэты свет вылазіць. Вядома, чалавек спакойны два векі жыве. А замяняльная сыравіна, несумненна, прадоўжыць нашае жыццё яшчэ на адзін век.

Сёння ўсё магчыма!

Здзіська Лявань

НА КІРМАШЫ.

Прывёў гандляр на кірмаш прадаваць каня. Адзін купец заглянуў каню ў зубы і кажа:

— Але ж ваш конь стары.

— Не, не стары, — запярэчыў гандляр, — толькі ён меў звычай сцены глыдаць, таму ў яго зубы павыпадалі

Мікалай Міхалюк
Гайнаўка.

Адвучыў

Адзін цыган хацеў адвучыць каня ад ежы. Па нейкім часе конь здох. Цыган з жалем кажа:

— Каб не здох, то напэўна я яго адвучыў бы!

С. Сэвэрын
Мастаўляны

Што згубіла

Прайграўшы ў карты апошні касцюм, сын прыйшоў дахаты. Бацька яго і пытае:

— Мусіць цябе сынку згубіла дванццаць адно?

— Не, гатку, мяне згубіла дванццаць два, — адказаў сын.

Юрка Скепка
Альхоўка

Сёстры

Прыйшла сястра да сястры і кажа:

— Хадзі, сястрыца, паможаш пшаніцу жаць.

— Калі асот колецца, — адказала тая.

Намалола першая сястра мукі. Прыходзіць другая сястра і кажа:

— Дай, сястрыца, мукі місачку.

А тая адказвае:

— Калі я да мукі, дык асот да рукі.

Уладзімір Мінчук
Луплянка

На адпачынку

Паехала панюся з горада на адпачынак на вёску, зняла кватэру і адпачывае. Неўзабаве гаспадыня наладзіла сцірку. Высціраўшы нагавіцы мужа, павесіла іх на сонцы пад самым акном. Панюся, убачыўшы гэта, крычыць з абурэннем:

— Забярыце гэта, не магу на гэта глядзець!

— Добра, — адказала гаспадыня і забрала нагавіцы.

Пасля некалькіх дзён прыехаў да панюсі нейкі знаёмы з горада і пытае ў гаспадыні, ці панюся ў хаце.

— У хаце, а дзе ж, — адказвае гаспадыня, можаце ўвайсці, толькі спярша нагавіцы здыміце, бо наша панюся не можа дзівіцца на нагавіцы.

Надзея Сідарук
Сасіны

Разумная ўнучка

Каб угаварыць ўнучку ісці спаць, бабуля кажа ёй:

— Як я была такая як ты, то заўсёды клалася спаць з курамі.

— Цікава, як гэта бабуля спала на седале? — зацікавілася ўнучка.

Васіль Іванюк
Плюціцы.

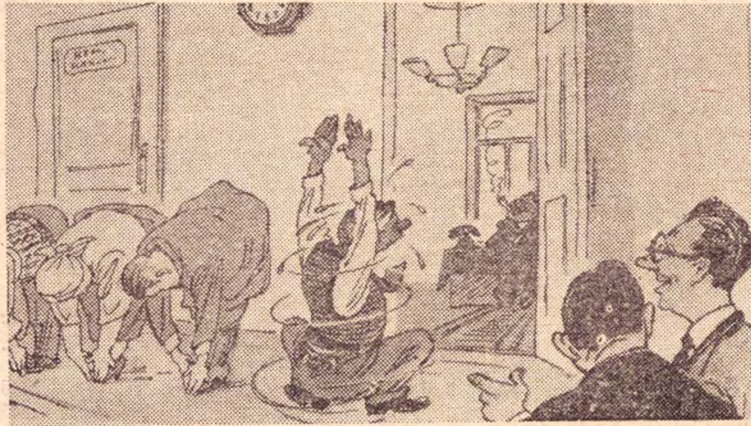
САМААБСЛУГОЎВАННЕ

В. МАЕЎСКІ

КВАКТУХА

Квактуха ў чаканні куранят
Па сутках не піла, не ела:
І дзень, і ноч старанна яйкі грэла
Тры тыдні акурат.
І вось вясновым днём
На свет з'явілася малое куранё.
Ад радасці хахлатка ледзь не плача,
Не ведае падзецца дзе:
То у гняздзе,
То ля гнязда ўвесь дзень,
Бы апантаная якая, скача,
На двор малога ласкава заве:
«Пабегаў бы ды пагуляў ля горкі!»
Зародкі іншыя ёй больш не ў галаве,
І ўсе да вечара былі ў гняздзе заморкі.

Такі ўжо закон
(Аб ім мы чулі не аднойчы):
Каб добры быў ад працы плён,
Умей, пачаўшы справу, добра скончыць.

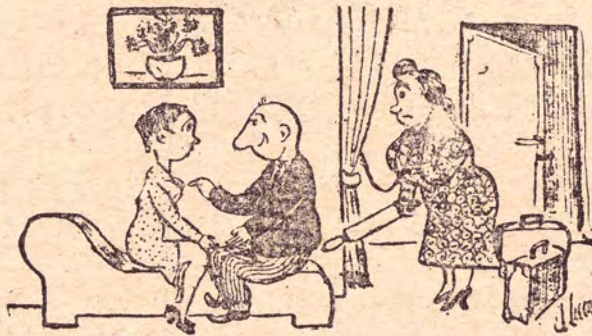

— Чаго гэта Іван Іванавіч на вытворчую гімнастыке выходзіць?

— За яго намеснік стараецца.

Мал. Р. Грамыка
(«Вожык»)

КАЛІ ЖОНКА ВЯРТАЕЦЦА РАПТАМ З АДПАЧЫНКУ

Ало, хуткая дапамога? Неадкладна прыязджайце, сталася няшчасце!...

Мал. Адам Бенькоўскі
(«Карузэля»)

мал. Яцэк Фэдаровіч
(«Шпількі»)